

FENT CARRERANY

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL

"FENT CARRERANY".

MARIA DE LA SALUT.

1986

SEPTEMBRE

Nº 2

SUMARI

Editorial i Sumari	2
Per un plantejament nou de les festes	3
Un ple desgraciat	4
Comença un nou curs; cal participar	4
Cristiandat i Cristianisme	5
Vida i obra d'un glosador; l'amo En Toni Ginard (Bielet)	6
Les festes d'antany	8
Demografia	9
La nostra cuina a l'estiu	10
Els instruments musicals a les nostres illes	11
Societat de Caçadors "Sa Guàtlera"	12
Bullit de notícies	13
Passat i present del nostre ciclisme; Rafel Ferriol i Antoni Mulet	14
Mostra de tapissos	16

EQUIP DE REDACCIÓ

Magí Ferriol Bauzá
Pere Fons Pascual
Margalida Mas Vicens
Jaume Mestre Llompart
Joana Maria Queralt
Maria Jerònia Quetglas

COL·LABORADORS

Gabriel Bergas Mas
Josep Lluís Corresa
Antònia Maria Garau
Joan Gelabert Mas
Antoni Mas Negre
Antoni Ll. Mas Negre
Bartomeu Monjo Sureda
Joana Maria Oliver
Bartomeu Pastor Sureda
Enric Pozo Mas
Pere Sureda Ribas

EDITORIAL

TOTS NECESSITAM SORTIR DE BOTADOR QUALQUE VEGADA, UNA VOLTA EN L'ANY; FER ALLÒ QUE NO FEIM NORMALMENT COM POT SER: BALLAR, BEURE, CORRER EL POLLASTRE, ANAR A MISSA, MENJAR PORCELLA, VISITAR LA MARE DE DÉU, FER GUERRA DE MELONS, ETC. AQUESTS DIES TOT CAU BÉ, ES PERD LA POR I LA VERGONYA I LA GENT ES TIRA AL CARRER PER FER BULLA I FESTA.

L'AUTÈNTICA CONVIVÈNCIA SOL PRIMAR AQUESTS DIES. ARRIBEN ELS PARENTS D'ENFORA, D'ALTRES POBLES, DE CIUTAT, I ENS AGOMBOLAM AIXÍ COM PODEM. TOTS CABEM A LA TAULA, TOT SOBRA I NO RES FALTA. ES CONVIU DINS UN AMBIENT D'ALEGRIA, NO MOLT REAL, PERÒ ENS HO PASSAM BÉ. FEIA ESTONA QUE NO ENS VÈIEM, TENÍEM NECESSITAT D'ABRAÇAR-NOS, DE CONTAR-NOS COSES, D'ESTAR JUNTS, DE MIRAR-NOS I DINS AQUEST AMBIENT DE FESTA TOT S'ACONSEGUEIX.

ARRIBARÀ EL 8 DE SETEMBRE, ARRIBARÀ LA FESTA I TOT SERÀ RENOU I AIRE DE PAPERINS.

QUE LA CONVIVÈNCIA, LA BULLA I L'ALEGRIA, SIGUIN DE LA BONA, DE LA VERTADERA, NO DE LA FINGIDA, NO DE LA QUE SE PREN PERQUÈ NO QUEDA MÉS REMEI, SENSE CAURE EN EL PENSAMENT ANTIC: "HI HA ALEGRIA QUAN ARRIBEN I TAMBÉ QUAN SE'N VAN".

BONES FESTES

Edita:
Associació Cultural FENT CARRERANY
Carrer Major, 9
07519 Maria de la Salut

Imprimeix:
Apostol y Civilizador
Petra

Nº Depòsit Legal: PM-457/1986

*****
+ La redacció de Fent Carrerany +
+ no es fa responsable de les +
+ opinions dels qui hi escriuen +
*****

Per un plantejament NOU de les FESTES.

A l'hora de parlar de festes populars tenim al davant un bon grapat de camins a seguir. El model que, ara per ara, tenim vigent (basat més que res en la pervivència d'una sèrie de fets bàsics: l'enlairada de la bandera, l'empaperinat, l'arribada dels fills del poble que només vénen un cop l'any, l'ofici major, el dinar familiar amb el seu component gastronòmic tradicional, la revetla i la comèdia), va perdent el seu valor perquè els temps van canviant i les ocasions de trobar-se i divertir-se han augmentat considerablement; i de cada any es torna més monòton i repetitiu.

El model tradicional, propi, genuí, tampoc no existeix. A Maria no disposam de cap element festiu local amb tradició, com puguin ser els Cossiars d'Algaida i Montuiri, els Cavallets de Felanitx, les Àguiles de Pollença, etc. que

s'han mantingut i revalorat de cada vegada més.

D'altra banda, seguir l'exemple de certs pobles de Mallorca que basen les seves festes patronals en unes berbenes espectaculars, en les quals actuen els cantants o grups de moda, no sembla tampoc un camí massa encertat. No hi ha res més anacrònic, que en unes festes populars, la part central de les mateixes sigui veure en directe aquella estrella de la cançó (aquí hauríem de parlar més bé de "la canci3n"), que tant ha sortit darrerament a la televisió.

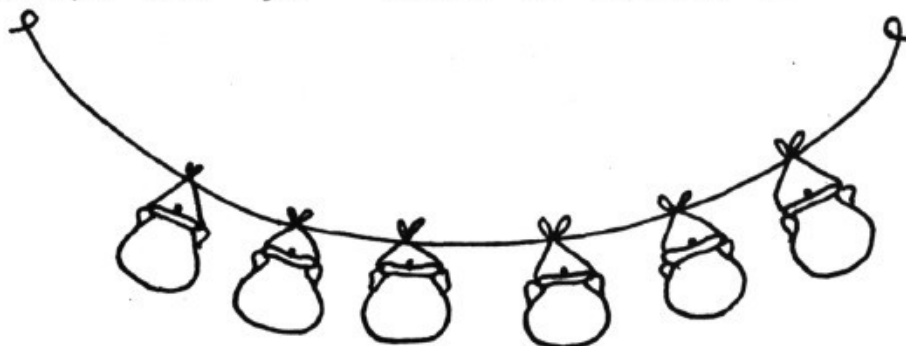
Parlar de festes populars no és precisament això, no. Populars vol dir del poble. Fetes des de i per al poble. Populars vol dir connectar amb l'aspecte festiu i lúdic de cadascun de nosaltres i treure'l al carrer durant uns dies. Populars vol dir cercar dintre la tradició, la

nostra tradició, aquelles coses que siguin assumibles avui en dia i potenciar-les encara més (a mi, particularment no hi ha res que em tregui més de polleguera que veure una desfilada de "majorettes", un espectacle tan a l'americana, en unes festes de poble a Mallorca). Populars, finalment vol dir, que siguin a l'abast de tothom i per a tothom: infants i grans, homes i dones.

No és gastant molts de diners com es fan unes bones festes, ni tampoc omplint de manera rutinària uns dies amb actes a la bona de Déu.

Hi haurem de posar molta imaginació i ganes si no volem que les nostres festes acabin per esser uns dies de festa més al calendari, sense cap classe de ressó especial.

Joan Gelabert

U N P L E D E S G R A C I A T

De tots és sabut es trist esdeveniment que va tenir lloc a es Ple de s'Ajuntament que hi va haver dia 29 de Juliol. Encara que tots han estat iguals o semblants en aquesta nova etapa política des de la transició ençà, a mi, personalment, m'ha fet reflexionar molt. Sa primera impressió que en vaig treure va ser que ses persones que regeixen es destí des nostre poble estan espantats de sa seva gestió municipal i des bolic que deixaran a es qui vénguin darrera d'ells. No haver posat remei, a temps, a es problemes de Maria duu això. I no hi ha dubte que es més greu i que condicionarà tots ets altres serà es problema econòmic. Crec que ells són conscients des problema però es veuen impotents per arreglar-ho. Ara intenten una sortida municipal digna; intenten blanquejar o disculpar ets errors presents i passats amb una apertura a ets altres que en certa manera els fa mal; cerquen ajuda.

S'alegria que tenim és que sa nostra petita rebel·lió contra tot això, durant tots aquests anys, s'ha vist recompensada en forma de nervis, obviament no es nostres. Ara sabem i podem donar a conèixer sa raó de sa nostra rebel·lió, i s'ha vist que aquesta no era ni infantil ni absurda. És possible que tothom no pensí igualment, però estam tots dins es joc de sa democràcia i ses opinions i preferències no tenen perquè coincidir.

Ara bé, si jugam, juguem net. Es poble té dret a saber què passa a s'Ajuntament, i de cap de ses maneres un batle no pot treure fora des saló de plens de sa Casa de la Vila. Sa gent hi va precisament per veure que fan es regidors i de quina manera duen ses coses des poble. Si és cert que allò que s'havia de parlar no interessava es públic, sa cosa més lògica hauria estat que una vegada acabat es ple, s'haguessin reunit privadament per tal de parlar d'allò que fos, però de cap de ses maneres engegar sa gent de ca seva, de s'Ajuntament.

D'altra banda crec que s'haurien d'acostumar, pes seu propi interès, a donar compte a es poble de sa seva gestió, què han fet, què han cobrat de dietes, si és que n'hi ha hagudes. Si no es fa així es corre el risc de sa sospita; una ditada de mel sempre és bona i s'enveja és mala companya, sobretot quan hi ha diners pes mig. És trist dir-ho però desgraciadament és així.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Ens ha arribat a ses orelles que cada divendres aquest home que s'Ajuntament té contractat per netejar sa Plaça des Pou, en haver acabat, duu es fems a sa gravera des poble a Es Puig. Es resultat de tot això és sa gran quantitat de ratecs que allà hi ha i que s'espargeixen per ses finques des costat. Sa solució d'aquest

problema, i que està dins es cap de sa majoria, no és altra que posar es fems dins bosses de plàstic i aprofitar que es mateix divendres a vespre passa es camió de fems de sa Mancomunitat des Pla. Com es pot veure no cal ser molt intel·ligents per trobar una solució a un problema que no té perquè existir. I així almanco en lloc de donar fum donarien llum.

JAUME NESTRE LLOMPART

*****

comença

Comença un nou curs. És el moment oportú en què els distints col·lectius que formen la nostra comunitat escolar reflexionin sobre el que és l'escola, quin paper juga dins el nostre poble, quins objectius ha d'assolir i després de la reflexió actuar en conseqüència.

Quatre són els col·lectius que s'interrelacionen dins de l'escola: alumnes, mestres, pares i entitats del poble, sobretot l'Ajuntament.

Perquè la cosa vagi bé hi ha d'haver una coordinació, un diàleg i

CRISTIANDAT i CRISTIANISME.

Pareix que la "Cristiandat" assenyala una època encontrada amb una altra que es diu "Cristianisme".

La Paraula Cristiandat s'ha consagrada per dir que un poble, una nació, el món són cristians, on s'han pogut donar lleis, com anar a missa, confessar-se..., i culpar de pecat els que no ho feien així. S'han pogut organitzar guerres santes, s'ha pogut col.laborar amb els estats per condemnar, cremar i matar persones que no pensaven igual, i s'ha fet per mediació de tribunals conjunts com la Santa Inquisició. Una llarga llista d'equivocacions que han enfosquit i negrejat el Cristianisme.

S'ha arribat a fer creure que Déu obra en l'home com per art de màgia i així s'han inventat tota classe de bendicions, quasi sempre acompanyades de pagament o donatiu.

La paraula Cristianisme vol significar seguir lliurement una persona: JESUCRIST, assumint personalment i comunitària les conseqüències. Sabem que aquesta doctrina vol defensar o salvar l'home i apunta a la llibertat, a la justícia, a la igualtat, a aixecar els més dèbils, a la no violència, etc; no amb conformismes barats, sinó més aviat lluitant sense por, cercant una societat més justa, barrant fronteres, escurçant distàncies, mirant de

trobar la manera de viure sense armes. Com diu el profeta: "De les llances se'n faran falçs i arades".

La Cristiandat creu, com vengut de Déu, que uns pocs ho tinguin tot i les majories visquin d'almoina o es morin de fam. El Cristianisme lluita contra aquest sistema perquè creu que Déu i la resta és de tots.

Pere Fons

*****
un nou **CURS:** *cal participar*

una col.laboració estreta entre aquests quatre col·lectius, tots ells representats dins el Consell Escolar del Centre. Però amb això no n'hi ha prou. Hi ha d'haver dins el mateix col·lectiu una organització que funcioni, que obri unes vies de comunicació entre els seus elements i la resta dels col·lectius. Si això no es fa, les reunions del Consell Escolar no seran representatives, ja que els pares i els alumnes no aportaran les idees de la majoria o, al manco, no sabrem si ho són, únicament ho suposa-

rem.

El passat 11 de juliol es promulgaren els reials decrets d'Associacions d'Alumnes i de Pares d'Alumnes dins el marc de la LODE. És una porta. Cal obrir-la, caminar i participar. Darrera la participació vindrà la responsabilització de pares i alumnes sobre l'educació d'aquests.

és molt important que els pares se n'adonin de la influència que la seva idea del que és l'escola i l'ensenyament, té sobre el seu fill. Si els pares es preocupen, col·laboren amb l'escola

els fills en són conscients i també es preocupen i treballen. Si els pares no es preocupen, els nins se senten recolzats dins el seu "passotisme".

Els qui treballam a l'escola som conscients de la poca col.laboració que generalment hem trobat en els pares, i per influència d'aquests, en els alumnes, i també, no cal dir-ho, de l'Ajuntament. Els mestres demanam ajuda a tothom i estam oberts al diàleg per fer una escola més responsable, efectiva, atractiva i arrelada al poble.

V I D A I O B R A D' U N
 G L O S A D O R : L ' A M O
 E N T O N I G I N A R D
 (B I E L E T)

La seva vida va estar marcada en distintes èpoques per constats desgràcies. Així, al poc temps d'estar casat, quan va néixer el seu primer fill, moria la seva dona. Més endavant es va tornar a casar i d'aquest segon matrimoni naixeren quatre fills.

Des de molt jove, ja podem destacar la seva labor com a glosador. Tenia una enorme facilitat per compondre paraules i fer-les rimar de tal manera, que la gent es quedava meravellada. No necessitava pensar, les gloses sortien de manera espontània i ràpida.

Però la vida el seguí castigant, i el seu destí topà de front, un dia com tants d'altres de l'estiu del 36. Anava a vendre palla a Ciutat; quan va esser a dalt de Puntiró es va trobar amb tres homes morts a la vora del camí; es va aturar, mirà si els coneixia i la seva sorpresa va esser doble: en primer lloc els tres morts eren tres amics seus de tota la vida; l'estat en què es trobaven (el cap ple de forats de bala) era deplorable; però si aquesta feta no era prou grossa, la següent encara ho va esser més. De darrera una paret, va guaitar un jovenet del seu poble que li va dir: "Si no voleu que n'hi hagi per vós, ja sabeu que heu de fer".

Tot això li produí un esglai molt gros, i la seva sang li va quedar presa. Va arribar a Ciutat aferrat en un braç del seu carro.

A Ciutat el medicaren un poc, però poc temps després va esser airat, i estigué invàlid durant 21 anys assegut a una cadira. Les següents gloses són d'aquesta època:

*Davant Costes de Puntiró
 jo em vaig despedir un dia
 de tres amics que tenia,
 les vaig dir adéu aquell dia,
 però ja no em varen sentir.*

*Jo voldria que bufàs
 fins que sa terra fos plana
 i Sant Cosme i San Damiana
 i es sant que estigués de setmana
 sa bufeta s'esclatàs
 i en el cel que no hi quedàs
 cap bocí de paret sana.*

*Els pares missioners
 avui vénen a Maria
 però molt més convendria
 que duguessin blat i farina
 per poder pastar es fornors.*

El que més li molestava era que li demanassin per fer una glosa; i si insistien les solia fer verdes i grosseres. Així tenim:

*Vui fer una cançó lletja
 i si me surt be des cugul,
 ant s'ha amollat es mul*

*i ha anat a donar pes cul
 a sa senyora des netge,*

*Jeroni, Jeronions
 Jesús i que ho ets de purificada
 ets tan guapa per sa cara
 com un verro pes coions,*

*Ara estam en temps de guerra
 i no és temps de fer cançons
 pagaria dos vellons
 que a tots voltros es coions
 vos cresquessin fins en terra.*

També va tenir més d'una aferrada amb altres glosadors. Aquí en tenim una que va tenir, amb en Damià des bous. Quan aquest li va dir:

*Ets petit com una puça
 que no paga s'aixecar,
 s'altre vespre et vaig trobar
 aferrat amb una cussa.*

L'amo en Toni Bielet li va respondre:

*Ets un home gran i gros
 gran esglesí i pocs perdons
 amb s'excusa de fer cançons
 te'n vas per ses possessions
 per buidar platets d'arròs,*

D'una vetlada que es va reunir amb els seus germans, per enviar unes gloses a un germà seu que vivia a Amèrica, n'hem resumit les següents:

*Oh Santíssim Sagrament!
un do vos vui demanar
per quatre cançons cantar
per enviar a un germà
que està de noltros absent
i si per sort surt malament
ara ni mai torn cantar,*

*Quan en Pere mirará
des seus germans es retratos
dirá quin ramell tan guapo
jo sols devia faltar,
hasta hi ha un catalá
que sense camia va
que pareixia un morraco,
fa cara de moniato
lo més asquerós que hi ha,*

*Quan en Pere mirará
sa nostra fotografia
dirá com així a Maria
n'hi ha que van sense camia
perquè poca roba hi ha
i al manco disfrutará
de sa nostra grosseria,*

*Es parlar fa conversera
i es callar és com sa mel*

*saps que te vull dir Biel
que si en Tòfol se'n va en el cel
jo hi puc anar amb sa somera,*

D'entre les gloses políti-
ques hem recollit aques-
tes:

*Per mirar d'on ve es vent
s'han de posar a sa pista
paraven pes comunista
i ara ha entrat es feixista
que encara és molt més dolent
i amb so coranta per cent
hem perdut es pa de vista,*

*En Franco és victoriós
perquè sa guerra ha gonyada
i sa paga l'ha donada
a capellans i senyors
i voltros pobres conredors
coiu i duies-me s'anyada
i si aquest fi no vos agrada
a ca'n Mir o penjau-vos,*

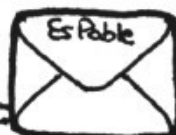
Des seus darrers anys
n'hem resumit aquestes
altres:

*Mil gràcies senyor rector
de venir a fer-me visita
que això és sa cosa més rica
per un pobre pecador,
i a tots vos deman perdó,
persona gran i petita,*

*Pare, segui un moment,
que amb vós volia parlar
li volia demanar
si em volia confessar,
que si puc voldria salvar
una animeta que tenc,*

*Tonina prenda estimada
jo t'estim que no té fi
basta que siga es padri
que a ses fonts t'hagi servada
voldria que focis sortada,
i si te veus a ser casada
tenguessis una criada
que es café i s'ensaimada
no te faltás cap vegada
cada dia es demati,*

Pere Sureda Ribas.

***** C O R R E U O B E R T *****

La redacció de FENT CARRERANY fent-se ressò dels comentaris que els dos primers números publicats han provocat dins el poble de Maria, creu oportú deixar un espai obert a l'opinió de tots aquells que tenguin coses a dir, i les vulguin expressar a través de la nostra revista.

Contrastar les idees públicament pot ser una bona manera de conèixer-nos i aprendre a viure democràticament dins el nostre poble.

Com que la revista s'imprimeix a finals de cada mes, haurieu de fer arribar les vostres opinions a la redacció abans del dia 15 de cada mes.

*****

UN MÓN DE SOMNI.

Hi ha llibertat sense repressió.
Es palpa s'amor,
ha guanyat a s'odi.
Es veu sa igualtat fora corrupció.
Hi ha pau sense por.
Es nota s'alegria.
No hi ha temor.

Biel

les

Festes

*¡Ai ja ve la Mare de Déu
i noltros volem ballar
i també volem menjar
un tassonet d'aigo amb neu!*

Acabava de tombar Sant Bernat i ja havien posat el "senyal"; és a dir, el sequer. Les figuerelers ja començaven a preparar els canyissos, les casetes i el sequer. Començava una altra tasca, la més important després de les messes de segar i batre. Les eres, ja ben torrades, estaven a punt, així com les carreres dels porxos, per rebre els canyissos fets d'albons tallats per la lluna vella d'abril i, una vegada secs, es lligaven amb corda d'espart i garrots d'ullastre.

Aquestes dues setmanes llargues que hi ha entre dia vint d'agost, Sant Bernat, i dia vuit de setembre, la Mare de Déu, eren jornades dedicades a preparar les figues seques que tan bon rebost havien de suposar per a les persones i els porcs el llarg hivern. Cal tenir en compte que fins a mitjan segle XIX no trobam ametllers al terme de Maria; l'ametller serà el cultiu substitutiu de la vinya a finals del XIX i principis del XX a les terres bones i dels pinars i garriga a les terres primes; terres guanyades als pinars i garrigues (Sa Rota des Pinar n'és un exemple). A part de preparar el sequer, cada dia es collien

o arreplegaven figues verdes per als porcs (roges, alacantines, algerines, paratjals,...). Per al consum humà les preferides eren les paratjals, bordissots, martiniques, coll de dama, de la senyora,... Al sequer cada dia s'estenien els canyissos i els vespres els entraven o apilaven a defora. Per apilar-los, entre i entre, hi posaven dues barretes de pi. Aquest procés es repetia durant set o vuit dies, fins que les figues eren ben seques. Durant aquest temps les anaven aplanant i girant, al mateix temps que seleccionaven les millors per pitjar.

Tot aquest llarg procés tan sols quedava interromput els dies de pluja (les normals ruixades entre les dues Mares de Déu) i per les festes de la Mare de Déu dels Missatges. Una setmana abans de les festes, feta una repicada de campanes, havia quedat col·locada "la bandera que fa fideus", perquè aquests dies de festa els dos trets que més ressò tenien eren els fideus i el tassonet d'aigua amb neu, el gelat del segle XIX i primer terç del segle XX. La neu duita dels pous de muntanya era col·locada dins portadores de veremar i rebaixada amb aigua de cisterna.

D'Antany

Dins les feines del camp, les úniques existents al segle XIX, en trobam de dos tipus, les de temporada com eren les de : eixermar, veremar, collir figues, exsecallar, fer formiguers, fer marges, segadors, roters,...; i les feines de durada anual: missatges de possessió, pastors, porquers, euguers, garriguers, parallers,... llogats tot l'any en una possessió moltes vegades de fora terme. les diferències entre un tipus de feina i un altre eren que mentre els treballadors eventuals cobraven per jornada de sol a sol, els permanents, per dir-ho en termes actuals, anaven mantinguts i cobraven una volta l'any la soldada.

Era per les festes de la Mare de Déu dels Missatges quan els treballadors fixos es llogaven i cloïen de paraula les condicions per les quals es regirien tot l'any. Llogar-se en una possessió (i si a més podien emportar-se qualche fill per a porqueret o ajudant de pastor, millor que millor) suposava tenir les llesques assegurades i un estalvi per a la família si el fill també hi entrava. A les possessions la dieta alimentícia era a base de llegums cuinats, sopes, figues seques, pa, olives, i les produccions pròpies de l'explotació.

La bulla de les festes, que ja havia començat als sequers (el ball de

sequer), es feia més palesa el dia en què després de la sortida de missa i havent fet l'oferta a la Mare de Déu, els missatges i jornalers fixos cobraven la soldada anual i aparaulaven amb el senyor la de l'any vinent. Després d'un dinar especial, el capvespre, a la Plaça de l'Església s'hi ajuntava

tota la gent del carrer de Sa Quintana, del carrer des Pou, de Ses Corbades (per les corbes que tenia), del carrer de Roqueta (avui carrer Major), i del carrer de Sa Raval (tot això amb dades de 1799) i... el ball de bot començava.

BARTOMEU PASTOR SUREDA

DEMOGRAFIA

BENVINGUTS

Margalida Torrelló Cifre, nascuda el passat 31 de Juliol i per ara viu al Carrer Nou, 57.

Jaume Bergas Amengual, que va néixer a Ciutat el passat 11 d'Agost.

Bàrbara Jiménez Alomar, nascuda dia 18 d'Agost. Viu al Carrer Major, 62.

PRIMERES COMUNIONS

Margalida Mª Quetglas Mas Catalina Bergas Bauzà
Pep Lluís Mas Mestre Pere Morey Font
Guillem Mayol Pol

ENS HAN DEIXAT

Miquel Perelló Mestre, de 68 anys morí el passat 29 de Juliol. Vivia al carrer Morell.

Miquel Ferriol Tugores, que vivia al carrer Villalonga, nº 58, morí dia 8 d'agost. Tenia 81'anys.

Pere Negre Carbonell, morí a l'edat de 82 anys el passat dia 12 d'agost. Vivia al carrer Major, 49.

Joan Tugores Ferriol, amb domicili al carrer Nou, 9, morí a l'edat de 19 anys, dia 12 d'agost.

Rafel Bunyola Perelló, que a l'edat de 51 anys ens deixà dia 21 d'agost. Vivia al Carrer Santandreu

La nostra a l'Estiu.

és ben sabut (dissortadament per moltes cuineres que no ho són de grat, sinó per força), que menjem tots els dies de l'any, tres o quatre vegades cada dia, però no tot l'any empram els mateixos elements per tal de satisfer les nostres necessitats. La cuina de cada regió o país, varia amb el pas de les estacions, té uns cicles marcats pels productes que dona la terra (i la mar). És veritat que les noves tècniques de conservació dels aliments, des de la congelació fins a l'enllaunat permeten a tota hora menjar fruita fora temps, però entre nosaltres encara predomina (per sort) el consum dels aliments en estat natural. La cuina mallorquina d'estiu és una cuina rica i crec que els dietistes estarien d'acord en afirmar que és una cuina sana pel clar predomini de les fruites, les verdures i hortalisses que entren en la seva elaboració. Pensem en un dels plats més senzills, però no per això menys apreciats com és el trempó; tot sol o amb tots els acompanyaments que hi vulgueu posar és un plat ple de vitamines, de minerals, nutritiu i refrescant, segurament emparentat amb el gaspatxo que porta quasibé els mateixos components però triturats; naturalment l'oli ha de ser d'oliva, pel seu bon gust i també per allò del colesterol. Seguint amb les verdures també mereix una conside-

ració el tumbet que és un excel·lent acompanyament per a la carn, el peix, i també per als ous. El mateix hauriem de dir dels pebres torrats amb alberginies i tomàtiques o bé acompanyant el bacallà en l'esqueixada.

Les alberginies mereixen un tractament a part. Farcides, són un menjar exquisit i és curiós comprovar com cada família en té una recepta diferent; mai no tenen el mateix gust quan es mengen a cases distintes. Frites,

entrada la tardor i els millors melons fins a les matances; el raïm, finalment, acompanya el pa amb sobrassada vella i el formatge maonès ben curat que en aquests moments està al seu punt. I dins aquest apartat de les postres cal tenir un record per al bon gelat d'ametlles crues, fet amb la bomba antiga i acompanyat de coca de quarto i gató d'ametlla, un dels nostres pastissos a conservar. Hem parlat només d'alguns plats de vegetals i de les

bollides, al forn, amb salsa, sense salsa, però sempre gustoses. També hauriem de considerar la granada d'alberginía, plat antiquíssim i segurament una mica oblidat entre nosaltres.

Ara podríem veure alguns exemples de les postres pròpies d'aquest temps d'estiu, fruites de tota casta, començant per les cireres, els albercocs, figues, peres, melicotons, i, arribat el calor fort, els melons i les sindries, que ens acompanyen fins ben

postres, però hauriem de parlar també del peix, de la carn, de la caça, que ara comença; potser un altre dia en parlarem. Per acabar, ara que vénen les festes de la Mare de Déu, recordar només que a totes les cases dinarem del mateix: arròs, porcella rostida (també segons la recepta de cada família), fruita i gelat amb coca, ensaimada o gató. Que en tenguem tots un bon profit.

ELS INSTRUMENTS MUSICALS

A les nostres illes

A les nostres illes, la guitarra i el guitarró són documentats almanco des de mitjan segle XVIII, i també el violí i la mandúrria. També el flabiol, o la flauta, i el tamborí, situats en la classificació universal dels instruments d'En Curt Sachs en un estrat mitjà; això vol dir que han estat trobats a més d'un continent en excavacions neolítiques (com la trompeta) i que se troben estesos per tota la Mediterrània.

El flabiol presenta certes diferències formals i funcionals a cada una de les nostres illes.

A Menorca és de canya, de devers un pam de llargada i sol tenir set forats (o cinc, també); se fa servir a La Colcada, a S'Aigo-Ros i a Es Ball d'Escòrsil.

A Mallorca el flabiol és de fusta: gingoler, cirerer, alzina..., reforçada als extrems amb dues virolles de llautó, amb cinc forats hàbils (tres anteriors i dos posteriors). Se toca, com en general a la Mediterrània, amb la mà esquerra mentre amb la dreta se pega al tambor; poques vegades se toquen el flabiol i el tambor tots sols sense les xeremies.

El grall, amb canyeta doble, fa la melodia de les xeremies, i la trompa, amb una bruma o canyeta de llengueta batent simple, fa la pedal -el gruny continuat i característic de l'instrument-; la flexibilitat de l'ordre o sarró

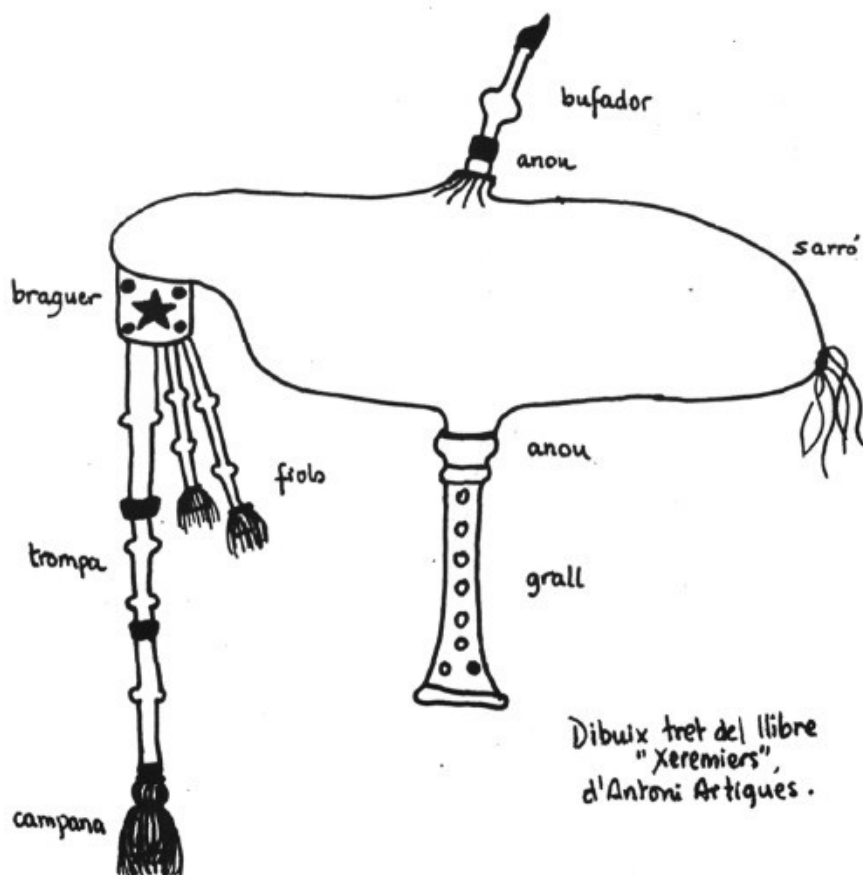
permet que el grall i la trompa sonin al mateix temps i sense interrupció.

L'ús d'aquests instruments és molt més estès que el dels seus parents menorquins; s'usaven al segle passat, a la major part dels balls de plaça i a molts de balls privats i s'usen encara en el ball de bot, a les corregudes, en el cercavila, per fer ballar els cossiers i els cavallets... Polques, valsos, masurques... han estat integrats en el repertori dels xeremiers.

TOTES SES DONES CASADES
QUE VAN A VEURE BALLAR
ELS HAURIEN DE DONAR
CONFITS I METLES TORRADES,
PERQUÈ SI DIC BASTONADES
NO SE'N SOLEN AGRADAR.

ES CAN-CAN BALLARIA,
ES CAN-CAN BALLARÉ,
SES SABATES DE GOMA
I ES VESTIT DE PAPER.

antoní mas negre

Dibuix tret del llibre
"Xeremiers",
d'Antoni Artigues.

Devers l'any 1978, quan sortí la nova llei de creació dels vedats socials, es donà una passa de vital importància per a les creacions de societats de caçadors populars. Obtenint l'autorització del 60% dels propietaris de les terres d'un terme municipal, es podia vedar tot el terme del poble, és a dir que quan es creà la societat de caçadors de Maria, només la gent de Maria podia caçar dintre del terme, abans murers, poblers, sineuers..., caçaven principalment sa guàtlera dins S'Alqueria Blanca.

Partint d'aquí, quan ara un pagès veu un caçador passar per les seves terres, sap que és un conegut, un veïnat o quan no un familiar.

Bé és veritat que qualque marge s'esboldrega, que s'escapa algun tro pels arbres, i fins i tot alguna esquixada de perdigons s'escapa per les cases de possessions i clar està som els caçadors de Maria els responsables d'aquestes cosetes.

Malgrat allò que abans he dit, estic convençut que la societat de caçadors a Maria fa més bé que mal, i si em permeten pens que avui la seva presència és necessària.

Hem de recordar que el nostre camp no el guarden des de fa bastants

SOCIETAT DE CAÇADORS "SA GUÀTLERA"

d'anys, el darrer jurat, "l'amo En Joan Ximenis", fa anys que està jubilat, i és el guarda de la societat qui donant voltes i voltes, guarda les terres del poble. Si veu qualque cosa estranya per casetes, sementers..., avisa les autoritats. Aquest guarda solament amb la seva presència és una seguretat per al pagès.

Per altra banda els conills des de fa temps estan afectats per la mixomatosi "es mal des conills". La societat, quan amolla animals, tots estan vacunats i des d'aquí posa a disposició del qui vulgui, la nova vacuna de LABORATORIOS QUEJERO, considerada com la millor per lluitar contra la plaga de la mixomatosi.

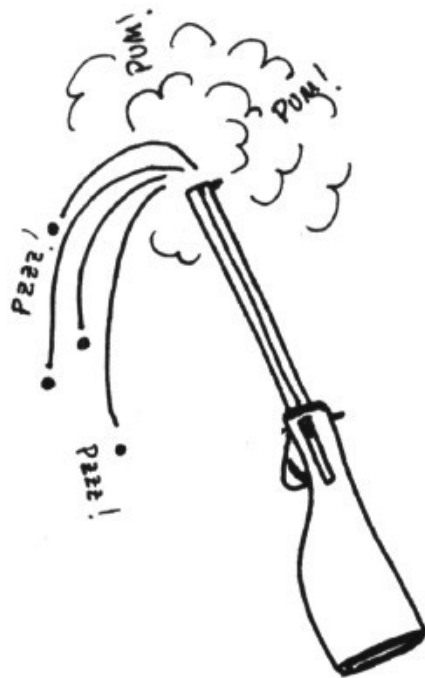
Bé és veritat que tot canvia amb el temps, els caçadors veterans com l'amo N'antoni Carabassó, N'antoni Fiquet o En Pere Morey, ens conten com era la caça fa 40 anys i no té res a veure amb l'actual. Abans eren pocs caçadors i molta caça, avui som 120 caçadors i poqueta caça, per això, avui es necessiten bons cans, molta paciència, un poquet de sort i experiència per esser bon caçador.

Sense cap mena de dubte el furtiu és l'enemic del caçador organitzat, el furtiu és considerat un delinquent, "va contra la

lleï", no té escrúpols a l'hora de matar espècies protegides i caça per la nit que és el delicte més gros que pot fer-se. Desgraciadament a Maria en tenim un parell d'aquests senyors, que per cert són famosos ja, pels pobles voltants al nostre.

La societat de caçadors de Maria, es posa a disposició del poble pel que pugui ésser necessari, i al mateix temps expressa el seu agraïment a tots els propietaris de les terres de Maria per deixar-nos caçar dins caseva.

ANTONI LLUC MAS NEGRE
Secretari de la Societat
"Sa Guàtlera"

BULLIT DE NOTÍCIESBULLIT DE NOTÍCIESBULLIT DE NOTÍCIESCISTERNA DE LA RECTORIA

La Comissió Econòmica Parroquial ens ha informat que s'ha picat tota la cisterna i s'ha revestida de bell nou. També se li ha fet un coll nou i unes voreres al corral per evitar la humitat a la casa.

S'han pagat en efectiu 122.101 ptes. i s'han regalat, entre feina i material, 20.844 ptes. La Comissió vol donar les gràcies a tots els qui han aportat alguna ajuda.

DUES DE QUINTOS

QUINTADA DEL 50: El proper dia 27 de setembre tenen previst celebrar un sopar al restaurant "El Cruce" de Vilafranca. Que no en falti cap i alerta al mal de panxa!

QUINTADA DEL 54: Aquests altres tenen previst el proper dia 7 de setembre, a les dotze del migdia, reunir-se al Centre Parroquial de la Plaça des Pou per posar-se d'acord, per tal de fer un dinar tots plegats. Ens han dit que les dones, "les quintes", també hi estan convidades.

Si feis arribar qualque fotografia de la menjada a la redacció, la publicarem a properes revistes.

PAPERERES I PLAQUES

A la fi! Ja són aquí! No sabem ben bé perquè però ja tenim col·locades les noves plaques dels carrers i tres papere-res. Ens alegrem... però, com diu l'Evangeli: Creixeu i multiplicau-vos.

TORNARAN LES MONGES?

Si així fos, FENT CARRERANY ja els dona la benvinguda.

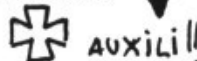
CURSET DE NATACIÓ

Donada l'escassa activitat cultural i esportiva estiuenca que hi ha dins el nostre poble, ens alegrem de l'èxit que ha tingut el ja finalitzat Curset de Natació, organitzat per la Mancomunitat del Pla de Mallorca. Esperam que no sigui aquesta, la darrera iniciativa d'aquest tipus.

Glup, glup, glup...

JA L'HAN OBERT

Des de principis de mes, les activitats sanitàries del nostre metge i practicant es duen a terme al prematurament inaugurat (però no obert) Centre Sanitari.

CANVIS DE MESTRES

Amb dues novetats, han començat les activitats escolars al C.P. A. Monjo des de dia 1 de setembre: és baixa del Claustre del curs passat, Na Joana Maria Seguí i

ocuparà el seu lloc, En Nofre Sureda Ribas. Els desitjam sort i encert a tots dos.

GUARDERIA INFANTIL

A Maria hi ha pares amb infants petits interessats en dur-los a una guarderia, per motius de feina o perquè el nin estigui amb altres infants. Per fer això possible han d'agafar el cotxe i dur el fill als pobles veïnats que en tenen. Ningú s'anima a organitzar aquest servei dins el nostre poble? Ens podem posar d'acord els pares interessats en organitzar-lo?

PROGRAMA DE FESTES

La nostra intenció era parlar aquí de la programació de les festes d'enguany. Però com cada any, quan just falta una setmana encara no tenim cap programa. Per tant no podem parlar ni dels actes que hi haurà, ni de les faltes ortogràfiques que normalment surten en aquests programes. De tot això ja en parlarem al proper número. Que passem unes bones festes i... a arraconar els melons.

AJUNTAMENT

I com que estam en temps de festes, no direm res més de L'Ajuntament. Au!

PASSAT I PRESENT DEL NOSTRE CICLISME**RAFEL FERRIOL, " El sacrifici i l'estimació per la bicicleta"**

La vida d'un home comença quan ell personalment es proposa aconseguir uns objectius i utilitzant la humilitat, la senzillesa i el treball com a signe de la seva existència, idees que són reflectides p'En Rafel Ferriol Bauza, damunt la bicicleta, el corredor més important de la nostra història, avui emulat per n'Antoni Mulet. En Rafel, de petit, nomès coneixia la feina i la bicicleta, volia esser un corredor d'élite, però havia d'ajudar a caseva, eren els anys de la postguerra i En Rafel havia nascut l'any 34, els temps varen esser molts difícils, i havien de menjar deu persones".

Però, el seu sacrifici i esforç, sense tenir entrenador, són la base per intentar arribar al màxim i quan té 21 anys (1955) ja és una realitat del ciclisme balear.

" L'any 1960 arriba la consagració i la seva desesperació "

Ja té 26 anys, un equip asturià el crida perquè vagi a córrer la volta al Principat d'Astúries, i ell no decepciona, guanya una etapa i queda 15è. El mateix any competeix en el cinturó de Catalunya amb corredors de primeríssima categoria: Pérez Francés, Alomar, Tortella, Ventura Diaz... i aconsegueix el tercer lloc del Premi de la Muntanya i tercer d'una etapa.

A Mallorca ja és respectat per tothom, els èxits són nombrosos, però, desgraciadament els interessos d'unes persones fan que no es proclamí campió de Balears: " Quan ho tenia tot guanyat una decisió injusta i premeditada fa campió En Martorell i a mi em releguen al tercer lloc. Tot Mallorca parlava d'En Rafel Ferriol, el corredor de Maria de la Salut, tots esperen que els pròxims anys ja corri la Volta a Espanya, el Tour de França,... Però el destí va esser injust, i una malaltia pulmonar acabà amb una brillant carrera que tot just s'havia iniciat. Es retira indefinidament, "Els metges me varem prohibir agafar allò que més estimava: LA BICICLETA.

" Però l'any 1981 torna a la competició dins la categoria de Veterans " Després de 21 anys d'haver-se retirat, torna a la competició de veterans (Categoria B) i demos-

tra a tothom que és el millor, i sinó, observem l'historial d'aquest darrers cinc anys:

- Guanyador de tres voltes a Mallorca
- Una etapa de la general de veterans de la Volta a Mallorca
- Campió de Balears fons en carretera.
- Tercer a la Muntanya de Balears
- Tercer en el campionat d'Espanya (1984) celebrat a Calatayud i 8è de totes les categories de veterans.

- La darrera Volta al Pla de Mallorca (1986), primer de la seva categoria, segon de la general Absoluta, segon metes volants... i molts d'altres premis que podrien ocupar un caramull de pàgines.

Quan vàrem anar a caseva a fer aquest reportatge, quedarem sorpresos quan vàrem veure els centenars de trofeus, l'orgull (esportiu) i l'estimació de la seva dona per les carreres d'En Rafel.

PASSAT I PRESENT DEL NOSTRE CICLISME

ANTONI MULET UNA PROMESA DEL CICLISME

Va néixer a Maria de la Salut un dia de febrer de 1969, i als onze anys va començar a córrer en bicicleta una mica seriosament, "és un esport que requereix molts de sacrificis", diu ell, "però com més corrs més t'agrada.

El primer any que va córrer aconseguí el tercer

lloc de Balears de Muntanya, l'any següent, dins la categoria d'alevins, aconseguí tres subcampionats: el de Balears de Fons en carretera, el de Mallorca de la mateixa especialitat i el de Balears de Muntanya.

"Ara tenc 17 anys i he d'estudiar Cou, primer són els estudis, més endavant ja veurem si me dedico completament a la bicicleta; està clar que m'agradaria dedicar-m'hi, si pot ésser".

L'any 84, essent infantil aconseguí el segon lloc a la Challenger, després de guanyar moltes carreres en

diferents pobles, també aquest any va fer quart al trofeu Reynolds.

"L'estudi em pren molt de temps, i de forma especial al començament de temporada, ja que no puc entrenar tot el temps que voldria. Tenc un germà un any més jove que jo que també corr i m'ajuda molt en tots els aspectes. Hi ha molta de gent que m'ha ajudat molt. Vull citar els meus pares, perquè mai no m'han posat cap pega i sempre m'han aconsellat que estudiàs i que no abandoni la bicicleta, a més ells sempre m'han acompanyat en els meus desplaçaments. Els estic molt agraïts, vull que en quedi constància".

Arriba l'any 1985 que és quan obté els majors èxits esportius; en la categoria cadet aconseguí el campionat de Balears de Fons en carretera, també el campionat de Fons en Pista i el tercer lloc en el campionat de Balears de Muntanya.

"M'agraden tots els esports, però és que la bicicleta m'entusiasma, el meu ídol és n'Hinault".

El vaig deixar. En Toni tenia molta pressa, encara havia de fer molts de quilòmetres. És el present i el futur del nostre ciclisme.

ENRIC POZO MAS I BIEL
BERGAS MAS

***
En Rafel va relatar moltes anècdotes i a més ens va fer recordar que: "A Maria hi ha dos corredors: els germans Mulet, que poden arribar molt amunt i crec que no se'ls ajuda suficientment, jo personalment els puc oferir la meua experiència; a ells i a qualsevol al·lot que tengui ganes de practicar aquaquest esport.
Els que feim "Fent carrerany", ens sentim satisfets en veure que encara queden persones com En Rafel Ferriol, un home que estima l'esport i és capaç d'oferir, modestament, tot allò que sap de ciclisme. També ens va dir que se sentia trist quan ens recordava que probablement enguany no hi hauria carrerans de veterans per les festes del nostre poble
En Rafel Ferriol mereix el suport d'un poble que ell estima. La revista "Fent Carrerany" té obert sempre les pàgines per a persones com En Rafel.
ENRIC POZO MAS

MOSTRA DE TAPISSOS D'ANTONIA Mª GARAU.

La confecció de tapissos és una de les activitats més antigues de l'home; n'hi ha prou recordant que Homer, dins *L'Odissea*, ens parla del vel de Penélop i Ovidi a *la Metamorfosi*, ens parla d'Aracne que desafià a teixir, la deessa Atenea, a la qual vencé i aquesta per despit es venjà convertint-la en aranya.

Dins les societats primitives tengué un sentit utilitari, però a mesura que aquestes evolucionaren, el tapís adquirí un sentit decoratiu, d'ornament.

Actualment es considera tapís, tota obra ornamental o pràctica que inclou tot tipus de teles, fibres i materials diversos que conjugant formes i colors donen plaer estètic o són portadores d'un missatge.

Crec que un bon tapís ha de tenir les següents condicions: ésser portador de bellesa; ha de donar plaer en contemplar-lo i ens ha de dir qualque cosa, ja que tot autor empra la seva obra com a mitjà per comunicar el que ell sent.

Esper que en contemplar aqueixa petita mostra de tapissos que fa l'Associació "Fent Carrerany", per les festes de la Mare de Déu, vos transmeti el mateix plaer estètic que jo he sentit treballant amb els fils de color i donant-los forma.

ANTONIA Mª GARAU

INAUGURACIÓ DIA 6 A LES 12 HORES

HORARI :

DIA 6, DE 12 A 14 HORES
DE 20 A 22 HORES

=====
DIA 7, DE 11 A 13 HORES
DE 20 A 22 HORES

=====
DIA 8, DE 11 A 13 HORES
DE 20 A 22 HORES

#####

LLOC: CARRER MAJOR Nº 9

ORGANITZA: ASSOCIACIÓ CULTURAL FENT CARRERANY